

EEN VERWAARLOOSD VOLKSBELANG EN EEN ONDEUGDELIJK MIDDEL TOT HERSTEL

DOOR

B. R. BAKKER.

Onder bovenstaanden titel verscheen in een onzer dagbladen van de hand van een bekwaam en hoogstaand man een artikel, dat meer dan gewone aandacht verdient. Wij drukken het hieronder in zijn geheel af; niet omdat het den tandartsen veel nieuws zou leeren, maar omdat, naar het ons wil voorkomen, men den invloedrijken schrijver ten deele onvolledig, ten deele onjuist heeft ingelicht.

Eenige dagen geleden ving Dr. E. J. van den Berg met eene openbare les zijn cursus als privaat-docent in de tandheelkunde aan de Amsterdamsche Hoogeschool aan. Hij behandelde daarin de tandzickten als zoodanig in verband met andere krankheden en ook in verband met maatschappelijke verhoudingen. Hetgeen hij ten opzichte van het laatste mededeelde, is van zoo ontstellenden aard, dat er m.i. meer aandacht aan moet gewijd worden, dan gewoonlijk aan voordrachten van deze soort geschonken wordt.

In ons geheele land bevinden zich, aldus Dr. van den Berg, niet meer dan ongeveer 390 tandartsen — op een bevolking van bij de zeven millioen zielen — dus één tandarts op ong. 23.000 menschen! Het wordt echter nog erger, als men verneemt, dat verreweg de meeste tandheelkundigen in groote en middelbare steden en eenige aanzienlijke villa-dorpen gevestigd zijn, zoodat van de circa 1100 Nederlandsche gemeenten, waaronder er zijn, die een vijftiental dorpen omvatten, slechts in 95 tandheelkundige hulp beschikbaar is. Er zijn zelfs 85 gemeenten met meer dan 10.000 inwoners, die het zonder tandarts, in elk geval zonder voldoende tandheelkundige hulp moeten stellen.

Wenden wij den blik naar Amsterdam, dan zien wij, dat de bijna 700 000 inwoners der hoofdstad beschikken kunnen over de diensten van ongeveer 80 tandartsen. Met andere woorden: op ongeveer 8400 Amsterdammers is er één tandarts.

Het gevolg van deze wanverhouding is tweeledig: 1. tienduizenden onzer medeburgers moeten het stellen zonder tandheelkundigen bijstand; 2. zeer velen vallen in handen van tand-technici die tandheelkundige praktijk uitoefenen en onbevoegden van andere soort, hetgeen in vele gevallen erger is dan zonder deskundige hulp te blijven. Te Amsterdam alleen bevinden zich circa 120 onbevoegden.

De euvelen, die uit dezen wantoestand voortvloeien, zijn vele en verlerlei. Allerlei ernstige en zelfs noodlottige ziekten kunnen van bepaalde soorten van tandlijden, dat onbestreden blijft, het gevolg wezen. Rechtstreeks en zijdelings is er een enorm verlies aan productievermogen als gevolg van ons of verkeerd behandelde tandziekten. De slechte invloeden van het mondlijden boren veel dieper en alzijdiger in het weefsel der maatschappelijke verhoudingen dan de leek met eenige mogelijkheid vermoeden kan.

Vanzelf rijst dus de vraag: wat is er te doen om in deze ernstige leemte, althans in zooverre het Amsterdam betreft, te voorzien?

Hetgeen tot nog toe van gemeentewege in deze materie geschiedt, is van zeer geringe beteekenis. Er is in het Binnengasthuis een tandheelkundige kliniek, waarvan omvang, outillage en personeel misschien voldoende zouden zijn voor Diemerbrug. Bedrieg ik mij niet, dan bestaat het personeel er uit één chirurg en één tandarts. Het is noodeloos er meer van te zeggen.

Naar verluidt, zijn er plannen om tot eenige verbetering te geraken door uitbreiding der bestaande inrichting. De nieuwe directeur van den Gemeentelijken Geneeskundigen Dienst zal ongetwijfeld ook ten deze doen, wat onder de bestaande omstandigheden mogelijk is. Doch dat mogelijke kan niet veel zijn. Langs den weg van het vergrooten der gemeentelijke tandheelkundige kliniek komt men er niet. Eene inrichting van voldoende omvang en naar behooren geoutilleerd, zou zeer veel geld vorderen; en als zij er ware, zou men er geen personeel voor kunnen krijgen, omdat er eenvoudig in ons land geen tandartsen genoeg te vinden zijn. Bovendien, waren deze er wél, dan zou men hen door hooge tractementen moeten verlokken zich aan de kliniek te verbinden en daarmede zouden bedragen gemoeid zijn, die, om zoo te zeggen, niet te betalen zijn.

De eenige mogelijke oplossing, waardoor althans eenigermate in de bestaande, dringende behoefte zou worden voorzien, is deze: *er moet aan de Amsterdamsche Universiteit gelegenheid geschapen worden voor volledige studie in de tandheelkunde.* Dan immers krijgt men beschikking

over de noodige klinieken, werkplaatsen, hoogleraren, lectoren, adsisenten, gevorderde studenten, technisch personeel enz. Weliswaar is dan nog volstrekt niet alles verkregen, dat gewenscht is, doch in het allernoodigste zal dan toch voorzien zijn geworden.

Het is echter gemakkelijk het denkbeeld te opperen, doch bezwaarlijk het uit te voeren. Gesteld dat het Amsterdamsche Gemeentebestuur voor het plan te vinden zou zijn, dan zou het toch niets ter verwezenlijking kunnen doen, omdat Den Haag en Utrecht in den weg staan. Het Rijk heeft namelijk de opleiding tot tandarts verbonden aan de Utrechtsche Hoogeschool. Nu zal niemand Amsterdam beletten óók deze opleiding ter hand te nemen, doch als de Amsterdamsche studenten in de tandheelkunde te Utrecht geëxamineerd moeten worden, dan is de kans dat de Amsterdamsche inrichting tot bloei komt gelijk nul.

Wenschelijk is het dus, dat het Amsterdamsche Gemeentebestuur deze zaak ernstig onder het oog gaat zien. De oplossing van het vraagstuk zal dan stellig gevonden worden in de door mij aangegeven richting, in welk geval krachtig moet gewerkt worden, om ook aan de Universiteit van Amsterdam het examenrecht in de tandheelkunde te verschaffen.

Dit is een nationaal belang, een serieus volksbelang.

Het levende materiaal voor het onderwijs is in de hoofdstad natuurlijk in veel grootere mate aanwezig dan in het zooveel kleinere Utrecht. Het zal veel gemakkelijker zijn de benoodigde leerkrachten te Amsterdam te vinden dan te Utrecht, waar men op dit stuk dan ook inderdaad danig aan het sukkelen is. Door het mogelijk maken van tandheelkundig onderwijs te Amsterdam zal het aantal tandartsen in ons land toenemen, zal dus in het bestaande groote tekort althans eenigermate worden voorzien. En tevens zal de hoofdstad zelve, waar toch een tiende van de geheele bevolking des lands gevestigd is, tot op zekere hoogte voldoende tandheelkundige hulp erlangen, waarvan wellicht ook de steden en dorpen, in een wijden kring om de stad gelegen, zullen kunnen profiteren.

Van bijzondere beteekenis is in dit verband de tandheelkundige verzorging van schoolgaande kinderen, waardoor later tandlijden voorkomen wordt, zoodat dan met een beperkt aantal tandartsen in de behoefte kan voorzien worden. Een kwarteeuw geleden werd in Denemarken in dit opzicht reeds de hand aan den ploeg geslagen. In de Vereenigde Staten heeft men tot dit doel groote instellingen geschapen. In Duitschland heeft prof. J.essen te Straatsburg (hij heeft er eenige jaren geleden in de Amsterdamsche Aula eene belangrijke voordracht over gehouden) den stoot gegeven tot de zorgvuldige tandheelkundige contróle en behandeling der schooljeugd en heeft daarbij prachtige resultaten bereikt, terwijl de kosten niet meer bedroegen dan twee mark per kind en per jaar.

Het wordt nu toch waarlijk hoog tijd, dat ook hier te lande, zeker te Amsterdam, ernstig aandacht aan de zaak gewijd wordt.

Moge deze regelen er toe bijdragen, om allen, die op de oplossing van het vraagstuk invloed oefenen kunnen aan te sporen tot spoedig en krachtig ingrijpen.

HENRI POLAK.

AMSTERDAM, 4 April 1919.

Het is ons natuurlijk niet begonnen om op enkele kleinigheden te wijzen, als b.v. het onjuiste in den titel van den heer Van den Berg, die geen *doctor* is in de Europeesche beteekenis van het woord, maar behalve het Hollandsche radicaal slechts het einddiploma bezit van een dier particuliere Amerikaansche scholen, welker oudleerlingen het recht hebben zich te tooien met den schoonklinkenden titel »doctor of dental surgery«.

Dit te minder waar wij met den opzet van het artikel des heeren Polak zoo geheel kunnen meegaan. Inderdaad is er in ons land een schreeuwend gebrek aan tandartsen. Volkomen terecht wordt als een der gevolgen hiervan genoemd het behandelen der minder gefortuneerden door onbevoegden of het niet-behandelen.

Ook de secundaire gevolgen worden geenszins overdreven geschilderd. Integendeel zou men heel wat schrillere kleuren hebben kunnen bezigen.

Om voor het vervolg van wat wij hebben te zeggen niet te worden misverstaan, wenschen wij tevens op den voorgrond te stellen, dat wij het van harte zouden toejuichen, indien te Amsterdam aan de gemeentelijke Universiteit een gelegenheid werd geschapen voor volledige studie in de tandheekunde. Liefst zóó volledig en goed, dat zij ten voorbeeld zou kunnen strekken aan het rijk, hoe een moderne inrichting voor tandheekundig onderwijs moet zijn. Om zuivere onderwijs-redenen hebben óók wij liever een goede buur dan een verre vriend.

Wil men echter een onderwijs-inrichting in het leven roepen met het doel, van het verschaffen van tandheekundige

hulp aan het volk, dan slaat men de plank ten eenenmale mis.

Uitbreiding van de thans verleende hulp door het uitbreiden der gemeentelijke kliniek acht de heer Polak o.a. onmogelijk, omdat zulks te veel geld zou vorderen. De oplossing zou zijn, het stichten van een volledige onderwijsinrichting.

Lijnrecht hiertegenover wenschen wij nu met nadruk te betoogen, *dat een inrichting tot het geven van tandheelkundig onderwijs ten eenenmale ongeschikt is tot het verleenen van tandheelkundige hulp.*

»Wij« beteekent in dezen meer dan een door gewoonte gewettigde schrijfwijze, omdat alle betrokken docenten van het Tandheelkundig Instituut te Utrecht mij machtigen mede als hunne meening uit te spreken, *dat het productievermogen van een onderwijsinrichting practisch gelijk aan nul is en dit uit haren aard ook moet zijn.*

Wil men enkele globale cijfers?

In Utrecht hééft men thans zeven lectoren en waarnemende lectoren, waarvan vier zich uitsluitend aan het onderwijs wijden. Deze beschikken over zeventien assistenten, vier zusters, twee technici en over verder administratief personeel.

Welnu met deze staf, werden aan het Instituut in 1918 door 30 studenten van het vierde studiejaar voor patienten vervaardigd:

- 100 volle prothesen,
- 175 partieele prothesen,
- 100 kronen en
- 6 bruggen.

Door mutaties in de leiding der afdeelingen staat een volledige statistiek ons niet ter beschikking. Evenwel kon met voldoende nauwkeurigheid worden vastgesteld, dat dezelfde groep van studenten in hetzelfde tijdsverloop 900 vullingen bij patienten gelegd zal hebben.

Uit de mij verstrekte gegevens der Rotterdamsche kliniek (Aert van Nesstraat) blijkt, dat van begin 1910 töt einde

1914, dus in vijf jaren, aldaar 4500 vullingen werden gelegd en 10310 kunsttanden werden verwerkt. Dit werk gebeurde door één tandarts (met de hulp van technici voor het prothesewerk) in uren buiten zijn gewone particuliere praktijk.

Per jaar wordt dit dus een gemiddelde van een gelijk aantal vullingen als en van zeker niet minder prothetisch werk dan de prestatie door *dertig* studenten te Utrecht.

Eenvoudigheidshalve willen wij nu het productievermogen van een veertigtal derdejaars studenten gelijk stellen aan dat van het vierde jaar. »Op patienten« werken dan derhalve een zeventigtal studenten. Dit correspondeert van ongeveer negentig 1ste en 2de jaars phantoomwerkers; met een totaal aantal dus van honderd en zestig ingeschreven studenten. Veel verder zal Amsterdam het dadelijk ook wel niet brengen.

De Rotterdammer tandarts werkte, zooals gezegd, slechts in uren buiten zijne particuliere praktijk aan de kliniek aldaar. Indien hij zich tot het verleenen van kliniek-hulp bepaalde zou ook zijne productie toch minstens verdubbeld worden.

Aan den eenen kant dus een onderwijsinrichting voor 150 à 200 studenten (met docenten en verder personeel, laboratoria, collegezalen enz. enz.), aan den anderen kant een zéér eenvoudige kliniek met één tandarts, een zuster en technische assistentie.

De werkelijk verleende hulp van beiden is gelijk!

De Amsterdamsche collega's, die den heer Polak »zaakkundige« gegevens verstrekken, mogen nu hunne zienswijze hier eens tegenover plaatsen.

Wij gunnen hun nog een marge van 100 % hooger productie door beter organisatie-vermogen, gunstiger werk-condities en al wat zij meer willen. Voorloopig echter houden wij staande, dat alleen al op grond van het bovenstaande afdoende blijkt, hoe een onderwijsinrichting het duurste en het meest ongeschikte instrument is om tandheelkundige hulp te brengen aan het volk.

Nog eens: wij gunnen Amsterdam gaarne een volledig tandheekkundig instituut, maar als men het stadsbestuur, of anderen die hierop invloed kunnen hebben, voorspiegelt, dat »de hoofdstad«, »wellicht ook de steden en dorpen, in een wijden kring om de stad gelegen«, »tot op zekere hoogte voldoende tandheekkundige hulp (zou kunnen) erlangen«, ja, dat »van bijzondere beteekenis is in dit verband de tandheekkundige verzorging van schoolgaande kinderen«, dan maakt men zich schuldig aan eene misleiding, waarvoor op zijn best grove onwetenschap tot verontschuldiging kan dienen.

UTRECHT, Juni '19.